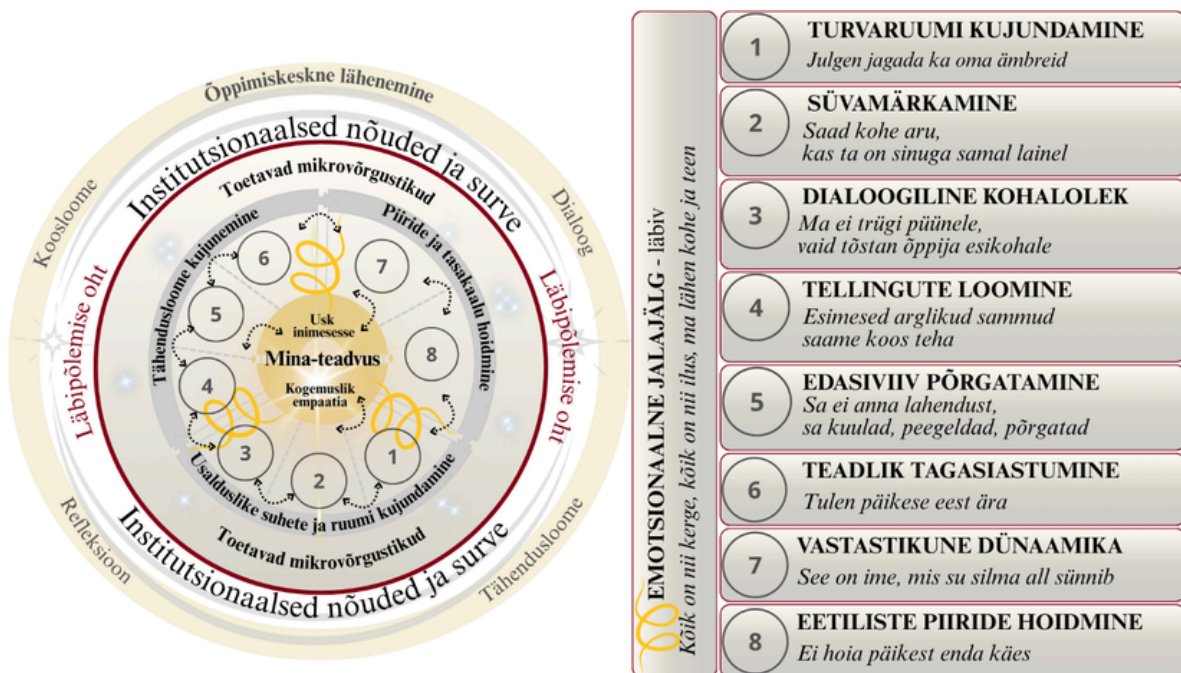

VÕIMESTAJA IDENTITEET

õppimiskesksetes lähenemises

Enda igapäevatoos akadeemilise arendajana kuulen sageli, kuidas kõrghariduses räägitakse üha enam õppija agentsusest ja võimestavast õpetamisest, ka Eesti haridusvaldkonna arengukava (Haridus - ja Teadusministeerium, 2021) seab sihiks, et aastaks 2035 oleks õpe Eestis õppijaid, õpetajaid ja õppejõude võimestav, ent tegelikkuses puudub ühtne arusaam, mida see täpsemalt tähendab ja kuidas selleni jõuda. Magistritöös (Koppel, 2026) otsustasin seetõttu uurida võimestaja identiteeti. Uurimus lähtus konstruktivistliku põhistanud teooria metodoloogiast (Charmaz, 2014) ning põhines süvaintervjudel kuue akadeemilise arendajaga meie ülikoolist. Uurimuse eesmärgiks oli luua empiiriliste andmete analüüsi põhjal teoreetiline käsitlus, mis selgitab võimestaja identiteedi kujunemist õppimiskesksetes lähenemises.

Uurimus näitas, et võimestamise aluseks on identiteet, mille tuumaks on mina-teadvus: sügavalt väärtuspõhine ja refleksiivne enesemõistmine, mis toetub kogemuslikule empaatialle ja uskumusele inimese potentsiaali. Sellest tuumast kasvavad välja kolm peamist alustala ehk protsessi: Usalduslike suhete ja ruumi kujundamine, tähendusloome kujunemine ning piiride ja tasakaalu hoidmine. Samas on oluline ka kontekst: võimestaja identiteet kujuneb õppimiskesksetes lähenemises institutsionaalses pingeväljas, kus süsteemitasandi takistused ja lähivõrgustike toetus eksisteerivad kõrvuti (vt joonist 1- *Võimestaja identiteedi teoreetiline mudel*).

Joonis 1. Võimestaja identiteedi teoreetiline mudel, kursiivis vastajate tekstinäited

Avan põhistanud teooriaga võimestaja identiteedi perspektiivi, kus õppijas olemasolev potentsiaal ei vaja talle millegi *andmist*, vaid olemasoleva potentsiaali *esiletoomist*. Võimestaja ei kontrolli õppija õppimist, sest selline kontroll muudab protsessi

võimestaja omaks. Samas tagab tema agentsuse toetamine, et areng jääb õppija kogemuseks ja vastutuseks. Minu käsitus on võimestaja identiteedi kandja eelkõige inimene, kes usub õppija potentsiaali ja usaldab tema võimet hakkama saada. Ta loob turvalise ja toetava raamistiku, milles õppija saab kujundada oma arusaamu, teha otsuseid ja kogeda agentsust. Võimestamine kujuneb seega protsessiks, mis toetab õppija arengut ja võimestajapoolset teadlikku tagasiastumist.

Igal võimestaval kohtumisel on püsiv psühhosotsiaalne mõju, mida nimetasin emotsionaalseks jalajäljeks. Emotsionaalne jalajalg väljendub kogemusena, millega õpituatsioonist lahutatakse. See väljendub tahtes tegutseda, selguses edasiste sammude osas, süvenenud iseseisvumise ja uhkuse tundes, kasvavas uudishimuses. Selline järeloomõju toetab õppija elujõudu, suunab märkama enda tugevusi ja potentsiaali. Selline sügavam kogemus võib mõjutada inimese edasisi valikuid, õppimiskäitumist ja professionaalset arengut. Nii kujuneb võimestamine millekski, mis ulatub konkreetsest õppimisoluorrast kaugemale ning kandub edasi õppija identiteeti, enesemõistmisse ja tegutsemisviisidesse.

Külliki Koppel

Retsensent Maria Torm selgitab, millist kasu töö loob

Uurimus annab olulise panuse nii andragoogika valdkonda kui ka kõrghariduse õpikultuuri mõtestamisse, avades akadeemilise arendaja kui võimestaja rolli õppimiskeskse õpikultuuri kujundamisel. Töö kasulikkus seisneb eelkõige selles, et võimestamist ei käsitleta üksnes õppija toetamise tehnikana, vaid identiteedist, väärtuspõhisest häälestusest ja suhteruimi loomisest lähtuva professionaalse praktikana. Uurimuses loodud teoreetiline raamistik aitab akadeemilistel arendajatel mõtestada oma professionaalset identiteeti, rolli ja vastutust õppimiskeskse muutuse toetajana ning pakub aluse refleksiivsete praktikate, õppija agentsust toetava suhteruimi ja institutsionaalse õpikultuuri teadlikumaks kujundamiseks. Samuti toob töö esile, et võimestaja professionaalne kestlikkus vajab teadlikku toetamist, sest võimestav tegutsemine eeldab süvamärkamist, dialoogilist kohalolu, piiride ja tasakaalu hoidmist ning tegutsemist institutsionaalses pingeväljas. Seetõttu loob uurimus teaduspõhise lähtekohta, kuidas toetada akadeemilise arendaja kui võimestaja heaolu ning kestlikku tegutsemist ülikoolis.

Kirjandus

Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. Sage.

Haridus - ja Teadusministeerium (2021). *Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035*.

https://www.hm.ee/sites/default/files/leesti_haridusvaldkonna_arengukava_2035_seisuga_2020.03.27.pdf

Koppel, K. (2026) *Võimestaja identiteet õppimiskeskstes lähenemises*. Magistritöö, Tallinna Ülikool.